

ריבוןה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עלילתי, חסילת יוסף 3/10. טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com



ידי חלב

מאכלי חלב אלו שאנו אוכלים בחג השבועות, על שום מה ?

"לא טוב אתה מאדם הראשון שלא אכל בשר"

ובספר **שפתי כהן** (דברים יב, ט) כתב בענין זה של אכילת בשר לרוב, "לא טוב אתה מאדם הראשון שלא אכל בשר כל ימיו. וכן באברהם נאמר "ויקח חמאה וחלב וכן הבקר ויתן לפניהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו" **והוא לא אכל**. וכן ביצחק נתאווה ולא רצה לשחוט משלו אלא אמר לעשו "עשה לי מטעמים". ורבקה עשתה לו מטעמים מבשר עיזים ולא מטלאים, לפי שהן שמנים ויש להם אליה ולא היה אוכלן. וביוסף נאמר (שם, מג לא) "שימו לחם" [ולא בשר]. וכל זאת מפני שהבשר משמן ומעדן הגוף ואי אפשר לעבוד את ה' מתוך עידון".

ובסדר הדורות (האלף הראשון) כתב, שהדורות שלפני נח האריכו ימים כיון שהיו אוכלים צמחי אדמה ושותים מים, אך לאחר המבול שהותרו לאכול בשר ולשתות יין נתקצרו ימי הבריות.

ובמדרש תנחומא (אחרי מות יו) אמרו, 'כיון שביקשו ישראל להיכנס לארץ, באו אצל משה ואמרו לו, **אם ביקשנו לאכול בשר כיצד נעשה?** אמר להם, לשעבר כשהייתם במדבר היה אסור לכם לשחוט מחוץ לאוהל מועד, אבל כשאתם נכנסים לארץ מותר לכם לשחוט בכל מקום. אמנם, אף שהותרה לכם השחיטה **לא תהיו נוטלים מהצאן ושוחטין, אלא, ודי חלב עזים ללחמך, דיין חלב עזים ללחמך ללחום ביתך**."

החסידי יעב"ץ - פיעוט תענוג הוא תנאי הכרחי לקבלת התורה ולכן נשתעבדו ישראל במצרים

הנה כי כן נמצא שמאכלי החלב מסמלים את מידת ההסתפקות, ואת אי הרדיפה אחר תאוות העולם הזה. ולאור זאת יתבאר טעם מנהג אכילתם בחג השבועות, כי כידוע מידת ההסתפקות במועט היא תנאי ראשון במעלה לקנין התורה וקיומה בידי לומדיה, וכדברי הנשר הגדול בהלכות תלמוד תורה (ג, יב), "אין דברי תורה מתקיימים באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה". וכן הביאו התוס' בכתובות (קד, א ד"ה לא) מהמדרש, "עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו", כי המעדנים והתענוגים סותרים את השפעת התורה על האדם.

והחסידי יעב"ץ (אבות ו, ד) פירש בדרך זו את דברי חז"ל, "כך היא דרכה של תורה וכו'. כי האדם מטבעו נוטה אל התאוות, וכדי לזכות בכתר תורה צריך לגרש את התענוגים והתאוות. ולכן נשתעבדו ישראל במצרים לפני שקיבלו את התורה, כי ע"י כן הוסרו מהם התאוות והתענוגים חומריים, והוטב בעיניהם לקבל את התורה. ללמדך, שמיעוט התענוגים והגשמיות הוא תנאי הכרחי לקבלת התורה, עד שבסיבתו נשתעבדו ישראל במצרים.

ועל כן נהגו לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, כי יום זה הוא יום קבלת התורה לדורות, וכיון שקנינה של התורה הוא מתוך הסתפקות

מנהג אכילת מאכלי חלב בחג השבועות נתבאר בדברי הרמ"א (או"ח תצד, ג), "נוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות". וכתב המגן אברהם (שם סק"ו), שטעמים רבים נאמרו בדבר. והוסיף, שמנהג אבותינו תורה הוא.

והבאר היטב (שם סק"ח) כתב, שהטעם למנהג זה הוא כנגד המלאכים שאכלו בשר בחלב. כמבואר במדרש תהלים (מזמור ח. וכו"ה בירושלמי שהובא בשיטמ"ק במס' בכורות ו, ג), 'כשעשו ישראל את העגל, שמחו מלאכי השרת ואמרו, עכשיו תחזור התורה אלינו. וכשעלה משה לקבלה שוב, אמרו מלאכי השרת, רבש"ע, והלא אתמול עברו עליה, שכתבת בה לא יהיה לך אלהים אחרים. אמר להם הקב"ה, והלא אתם כשירדתם אצל אברהם אכלתם בשר בחלב, שנאמר "ויקח חמאה וחלב וכן הבקר". ותינוק שלהם, כשהוא בא מבית רבו, ואמו נותנת לו פת ובשר וגבינה לאכול, והוא אומר לה, היום למדני רבי, לא תבשל גדי בחלב אמו. ולא מצאו המלאכים מענה. **באותה שעה אמר הקב"ה למשה, כתוב לך את הדברים האלה, עד שאין להם מענה ותשובה**."

ולאור זאת ביאר התורת חיים (בי"מ פ, ג) כי לכך נהגו בשבועות לאכול מאכלי חלב ואח"כ מאכלי בשר, כיון שאנו חוששים שהמלאכים יקטרגו שאין אנו ראוים לקבל את התורה, כפי שקיטרגו במתן תורה. ולכן אנו נזהרים במצות בשר בחלב, לאכול חלב תחילה ואח"כ בשר ע"י קינוח והדחה ושאר הרחקות, כי בראות המלאכים את זהירותנו במצוה זו, יחששו לקטרג עלינו, פן ישיב להם הקב"ה כבראשונה על שאכלו בב"ח.

מאכלי חלב - סמל ההסתפקות במועט ושליטת רדיפת הפותרות

ברם, נראה להעמיק ולבאר טעם נוסף למנהג אכילת מאכלי החלב בחג השבועות, וזאת לאור דרך החיים שאותה מסמלים מאכלים אלו. כי הנה נאמר (משלי כז, כז) "ידי חלב עזים ללחמך ללחום ביתך וחיים לנערותיך". ודרשו חז"ל (חולין פד, א), "ודי חלב עזים - דיו לאדם שיתפרנס מחלב גדיים וטלאים שבתוך ביתו. וחיים לנערותיך - תן חיים לנערותיך, מכאן לימדה תורה דרך ארץ, שלא ילמד אדם את בנו בשר ויין". ופירש רש"י שפסוק זה בא ללמדנו את חשיבותה של ההסתפקות במועט, שאותה מסמל החלב, והוא שנאמר 'ודי חלב ללחמך ללחום ביתך', דהיינו שלא יהא האדם רגיל להתענג באכילת בשר, אלא דיו להסתפק במאכלים המופקים מחלב העזים, ובזה ישבע וטוב לו כל הימים. [וביאר המצודת ציון (משלי כז, כז) שזהו שנאמר "ודי חלב", שהוא מלשון סיפוק די הצורך במידה ובמשורה]. וכן אמרו יתן חיים לנערותיך, דהיינו שילמד לבני ביתו את דרכי חיים, להסתפק במוזנות קלים.

והמהרש"א (ח"א, שם) פירש בדרך זו, "אל תבקש בשר ללפת בו הפת, כי די לך חלב עזים ללחמך ללפת בו הפת. ומסיים יתן חיים לנערותיך, שבימי הנערות תרגיל עצמך ליתן חיים לנפשך, דהיינו רק לקיום הנפש ולא תבקש מותרות".

במועט ופרישות מתענוגים, לכך ראוי לנהוג ביום קבלתה באופן של הסתפקות במועט, באכילת מאכלי חלב המסמלים את ההסתפקות ושליטת התאוות.

העיון יעקב - ע"י הדלקת נרות שבת לא יגרעו תענוגי השבת מעמל התורה

והנה מצאנו במדרש פליאה (פרי עקב), "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, מכאן רמז להדלקת נרות שבת". ודברי המדרש שתומים וחתומים. וביאר העיון יעקב (יומא עה, א), שהנה תכלית המן היתה להכשיר את ליבם של ישראל ללימוד התורה, כי קנין התורה הוא ע"י מיעוט תענוג. וע"י בחינת ה'ויענך וירעיבך' שבמן היו ישראל ראויים להבין ולהשיג בתורה.

והנה, מצות היום בשבת היא להתענג בתענוגים, ולכן יתכן מאד שהאדם ימשך אחר תענוגים אלה, ודבר זה ימנע ממנו את ההארה בלימוד התורה, [כמוכח מענין המן, שהתענוגים מעכבים את הארת התורה באדם]. ולכן מדליקים נרות שבת, שסגולתם לזכות לבנים תלמידי חכמים, ומתפללים בשעת הדלקתם על גידול הבנים לתלמוד תורה, ובזכות תפילה זו לא יעכב עונג השבת את עמל התורה של בני הבית.

הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה

ובמסכת נדרים (פא, א) דרשו, 'הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה, שנאמר יזל מים מדליו- מַדְלִים, שמהם תצא תורה'. ופירש הר"ן, שהטעם לכך הוא 'מפני שאין להם עסק אחר. ועוד, שדעתם שפילה עליהם'. אמנם התורה תמימה (במדבר כד, הערה טו) ביאר, שבני העשירים עסוקים בתענוגים ותפנוקים, ואין דרכה של תורה להתקיים אלא באורח חיים מצומצם, ולכן אין התורה יוצאת מהם, אלא מבני עניים שרגילים להסתפק במועט.

הברכה הטובה לאדם היא פת במלח וקיתון של מים ולא שתות יינות מבושמים

ובמסכת בבא מציעא (קז, א) דרשו, 'ועבדתם את ה' אלהיכם - זו קריאת שמע ותפילה, וברך את לחמך ואת מימך - זו פת במלח וקיתון של מים, מכאן ואילך - והסירותי מחלה מקרבך'. ופירש רש"י, 'קיתון של מים - למי שאין לו יין'. ומשמע מדבריו, שיש עדיף על מים, ורק מי שאין לו יין נתברך במים.

אמנם המהרש"א (ח"א, שם) פירש, שבדוקא נאמרה הברכה בקיתון של מים, משום שכך היא דרכה של תורה - 'מים במשורה תשתה', כי המתענגים ברוב מאכל ומשתה אי אפשר להם לעסוק בתורה, ולכן עיקר הברכה הטובה לאדם היא פת במלח וקיתון של מים, ולא שתות יינות מבושמים. [וכע"ז כתב בברכות (ח"א, ה, א) "תענוגי עוה"ז הם ביטול התורה"]. והוסיף, שלגבי ק"ש ותפילה נאמר בלשון רבים 'ועבדתם',

אך בלימוד תורה מתוך הסתפקות במועט נאמר 'וברך את לחמך' וגוי בלשון יחיד, וזאת משום שעבודת המצוות מצויה אצל כל ישראל, אך לימוד תורה מתוך הסתפקות לא ימצא אלא ביחיד סגולה.

יש שביעה בלא עונג ויש עונג בלא שביעה, אך בתורה "כולם ישבעו ויתענגו מטובך"

ובעל ההפלאה (כתובות פ"ז אות י"א) פירש בדרך זו את הפסוק (קהלת ז, יב) "בצל החכמה בצל הכסף", כי אין האדם יכול להיות דַבֵּק בתורה ובממון יחד, ועליו לבחור אחת מהשתים, או בצל החכמה או בצל הכסף. ופירש באופן זה (שם אות יב), את נוסח התפילה בשבת, "כולם ישבעו ויתענגו מטובך", שהורו לנו בזה את המעלה הנפלאה של תורת ה'. כי יש שביעה בלא עונג ויש עונג בלא שביעה. שהרי בריבוי אוכל ימצא האדם שביעה גמורה, ומאידיך ימָאס האוכל בעיניו ולא יתענג בו, כמו שנאמר (משלי כז, ז) "ונפש שבעה תָבוּס נופת". אך בריבוי הכסף הדבר הפוך, כי לא ימאס האדם בזה גם אם יהא ביתו מלא כסף וזהב, ומאידיך לעולם לא ישבע מריבוי זה, וכמו שנאמר (קהלת ה, ט) "אוהב כסף לא ישבע כסף". אך ברוחניות, ככל שירבה האדם בלימוד וישבע הימנו, יערב לו יותר ויתענג בתורה תענוג נפלא, עד שיקָהַג בה ללא סוף. וזהו 'כולם ישבעו ויתענגו', שזוכים עמלי התורה לשביעה שיש בה תענוג.

ידוע הוזכרה מיסת היד דוקא בחג השבועות

ונחתום נאמר זה ברמז נפלא בענין הקשר שבין יום מתן תורה לבין מעלת ההסתפקות במועט. שהנה נאמר (דברים טו, ז), 'ועשית חג שבועות לה' אלהיך, מיסת נדבת ידך אשר תתן כאשר יברכך ה' אלהיך'. ופירש רש"י ש'מיסת ידך' היינו 'די נדבת ידך'. וכן ביאר המהר"ל (גו"א שם אות יז), 'לשון מסת נדבת ידך, היינו נדבת די השגת ידו'. והאלשיך והתולדות יצחק (שם) עמדו בטעם הדבר, שלשון זו נאמרה דוקא בחג השבועות ולא בפסח וסוכות.

ברם, להנ"ל יתבאר, שרמזו יש בדבר, שחג השבועות שהוא יום מתן תורה, הינו בבחינת 'די ידך', הואיל ודרכה של תורה שניתנה ביום זה היא מתוך הסתפקות במועט, ללא רדיפה אחר מה שאין יד האדם משגת [וכע"ז משמע בפירוש האלשיך].

סוף דבר, נמצינו למדים שתורה ותענוגים אינם דרים בכפיפה אחת, ואין האדם יכול לפסוח בזה על שני הסעיפים, ואם בליבו מקננת שאיפה אמיתית וכנה לזכות לכתרה של תורה, הרי שעליו לבטל ולסלק מעצמו כל ערך וחשיבות לעניני העוה"ז ותאוותיו. והמבקש לקבל את מתנת התורה בחג השבועות, יחזק ויקבע בלבבו את הידיעה ש'כל חפציך לא ישוו בה', וינהיג עצמו בדרך של הסתפקות במועט כדרכה של תורה.

העלו מוקדש לע"נ
אברהם בן רחמה ז"ל לימואי שלום בן שמחה ז"ל אדרי יהודית בת רחל ע"ה כהן משה בן רג'ניה ז"ל לביא אסתר בת אברהם יצחק ע"ה עובדיה שלום בן מנחם ז"ל סניד יעקב בן סולטנה ז"ל אלול אליהו מסעד בן יקות ז"ל רובן דוד חי שושנה שמעה בת סעדה ע"ה בר כוכבא ת.נ.צ.ב.ה

העלו מוקדש לע"נ
מיכאל בן יוכבד אביגיל ז"ל חנוך שרית בת כרמלה ע"ה רזיאל משיח בן שושנה רוזה ז"ל גיא חנה בת סאלם ע"ה גיראפי אליהו בן זוהרה ז"ל אטיאס ורדה בת יוסף ע"ה גהלי תמר בת עיישה ע"ה מדהלה ירחמיאל מנחם בן רוזה ז"ל אזולאי לילי בת זאיה ע"ה חוד משה בן טאוס ז"ל יהונתן ת.נ.צ.ב.ה

העלו מוקדש לע"נ
נעימה בת שרה ע"ה משה אברהם בן טאוס ז"ל סלמי אברהם בן לאה ליסה ז"ל פוגל הרב ישי בן סעדיה זצ"ל שרעבי יהודה בן יצחק ז"ל שמעוני רחמים בן יעקב ז"ל אמנו ז'ורז'ט פנינה נעמי בת לעישה ע"ה ורדה בת גמרה ע"ה סרור נעמה בת שמעה ע"ה רידי ת.נ.צ.ב.ה

העלו מוקדש לע"נ
ר' בנימין בן משה ז"ל קומה סרח שרה בת רחמה ע"ה קומה צביה בת סרח ע"ה דוד רחל בת סאלחה ע"ה מעברי נאו'ה מזל בת תאג'ה ע"ה סלמי שרה זהרה בת דוד ע"ה גדסי שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז אביתר בן יחיא בן סניד ז"ל מרחבי ברק בן רחל ז"ל צברי יצחק בן תמו ז"ל אביסדיד ת.נ.צ.ב.ה

קורא נכבד! עלון זה יז"ל כחלק מפעילויות מוסדות 'דרכי תורה' החובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מצויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן 'פותח את ידך' - סיוע למשפחות נערכות. וכן הנעחה לע"נ הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנחלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך!